Αυτό ακριβώς συμβαίνει στην περίπτωση κατά την οποία η νομοθεσία του κράτους εγκαταστάσεως υποχρεώνει τον Έλληνα υπήκοο να χρησιμοποιεί, κατά την άσκηση του επαγγέλματός του, γραφή του ονοματεπωνύμου του προκύπτουσα από τον μεταγραμματισμό στα ληξιαρχικά βιβλία, η εν λόγω δε γραφή είναι τοιαύτη ώστε η προφορά να αλλοιώνεται με κίνδυνο οι ενδεχόμενοι πελάτες του να πάθουν σύγχυση περί τα πρόσωπα.

ΕΚΘΕΣΗ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ
στην υπόθεση C-168/91 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. *Νομικό πλαίσιο*

1. Η Διεθνής Σύμβαση περί του τρόπου καταχωρίσεως στα ληξιαρχικά βιβλία των επωνύμων και των κυρίων ονομάτων, της 13ης Σεπτεμβρίου 1973 (Bundesgesetzblatt 1976 II, σ. 1473, στο εξής: η Σύμβαση), περιέχει κανόνες για τη γραφή των ονοπατεπωνύμων. Η Σύμβαση άρχισε να ισχύει για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στις 16 Φεβρουαρίου 1977 (Bundesgesetzblatt 1977 II, σ. 254). Η Ελληνική Δημοκρατία προσεχώρησε στη Σύμβαση το 1987. Η Σύμβαση κυρώθηκε με τον νόμο 1655/1986, με ισχύ από τις 18 Απριλίου 1987 (ΦΕΚ τεύχος Α, 183).

2. Το άρθρο 1 της Συμβάσεως προβλέπει ότι:

«Η Σύμβαση αυτή εφαρμόζεται για την καταχώριση στα ληξιαρχικά βιβλία επωνύμων και κυρίων ονομάτων κάθε προσώπου, οποιαδήποτε και αν είναι η ιθαγένειά του. Η Σύμβαση αυτή δεν θίγει την εφαρμογή κανόνων δικαίου που ισχύουν στα συμβαλλόμενα κράτη και αφορούν τον καθορισμό των επωνύμων και κυρίων ονομάτων.

(...)»

Το άρθρο 2 ορίζει ότι:

«Όταν πρέπει να συνταχθεί μία πράξη σε ληξιαρχικό βιβλίο από Αρχή ενός συμβαλλόμενου κράτους και προσάγεται για τον σκοπό αυτό αντίγραφο ή απόσπασμα μιας ληξιαρχικής πράξης ή κάποιο άλλο έγγραφο που φέρει τα επώνυμα και τα κύρια ονόματα γραμμένα με χαρακτήρες όμοιους με

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

εκείνους της γλώσσας στην οποία πρέπει να συνταχθεί η πράξη, τα επώνυμα αυτά και τα κύρια ονόματα θα αντιγράφονται κατά γράμμα, χωρίς τροποποίηση ούτε μετάφραση.

Θα αντιγράφονται επίσης τα διακριτικά σημεία που συνοδεύουν αυτά τα επώνυμα και κύρια ονόματα, ακόμη και αν τα σημεία αυτά δεν υπάρχουν στη γλώσσα στην οποία πρέπει να συνταχθεί η πράξη.»

3. Για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα επώνυμα και κύρια ονόματα είναι γραμμένα με διαφορετικούς χαρακτήρες από αυτούς της γλώσσας στην οποία πρέπει να συνταχθεί η πράξη, το άρθρο 3 ορίζει ότι

«(...) τα επώνυμα αυτά και τα κύρια ονόματα θα αντιγράφονται, χωρίς καμία μετάφραση, με μεταγραμματισμό σε όση έκταση αυτό είναι δυνατό.

Εάν υπάρχουν κανόνες που τους συνιστά η Διεθνής Οργάνωση Τυποποίησης (ISO), οι κανόνες αυτοί πρέπει να εφαρμόζονται.»

4. Στη Γερμανία, το άρθρο 49, παράγραφος 2, της «Dienstanweisung für die Standesbeamten und ihre Aufsichtsbehörden» (Υπηρεσιακή Εντολή για τους Ληξιάρχους και τις Εποπτεύουσες Αρχές τους) επιτάσσει την εφαρμογή της Συμβάσεως αυτής στους ληξιάρχους.

2. *Η διαφορά της κύριας δίκης*

5. Ο ενδιαφερόμενος είναι Έλληνας υπήκοος, ο οποίος ζει στο Altensteig, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Ασκεί εκεί ως ελεύθερος επαγγελματίας το επάγγελμα του μασσέρ και του υδροθεραπευτή.

6. Την 1η Ιουλίου 1983 συνήψε γάμο ενώπιον του ληξιάρχου του Altensteig. Στο ληξιαρχικό βιβλίο γάμων το ονοματεπώνυμό του καταχωρίστηκε με τη γραφή «Konst*adi*nidis». Από αντίγραφο εκ του προαναφερθέντος ληξιαρχικού βιβλίου προκύπτει ότι ο ενδιαφερόμενος απέδειξε την ταυτότητά του με το διαβατήριό του. Οι νεόνυμφοι υπέγραψαν στο ληξιαρχικό βιβλίο με το όνομα «Konst*adi*nidis».

7. Σύμφωνα με μία μετάφραση του πιστοποιητικού γεννήσεώς του της 1ης Νοεμβρίου 1980, θεωρηθείσα από το Ελληνικό Προξενείο της Στουτγκάρδης στις 31 Μαΐου 1983, το επώνυμο και το κύριο όνομα γραμμένα με λατινικούς χαρακτήρες είναι «Christos Konst*adi*nidis». Η μετάφραση του πιστοποιητικού γεννήσεως της 12ης Απριλίου 1990, θεωρηθείσα από το ίδιο Ληξιαρχείο στις 19 Ιουνίου 1990, αναφέρει το όνομα «Christos Konst*anti*nidis». Σύμφωνα με το ελληνικό διαβατήριό του (ημερομηνία εκδόσεως η 26η Απριλίου 1988), η γραφή του ονοματεπωνύμου του με λατινικούς χαρακτήρες είναι «Christos Konst*anti*nidis».

8. Στις 31 Οκτωβρίου 1990, ο ενδιαφερόμενος ζήτησε από το Ληξιαρχείο του Altensteig τη διόρθωση του επωνύμου του στο ληξιαρχικό βιβλίο γάμων, αντικαθιστώντας το «Konstadinidis» με το «Konstantinidis».

9. Δεδομένου ότι η εγγραφή του ονόματος του ενδιαφερομένου στο ληξιαρχικό βιβλίο γάμων πρέπει να συμφωνεί με την εγγραφή που εμφανίζεται στο πιστοποιητικό γεννήσεώς του, το Amtsgericht Tübingen, αρμόδιο γι' αυτές τις διορθώσεις, ζήτησε μετάφραση του πιστοποιητικού γεννήσεως. Εφαρμόζοντας τον κανόνα ISO-18, που ορίζεται από τη Σύμβαση και προβλέπει μεταγραμματισμό, η με λατινικούς χαρακτήρες γραφή του ονοματεπωνύμου του ενδιαφερομένου καθίσταται «Hréstos Kónstantinidés».

10. Ο ενδιαφερόμενος άσκησε προσφυγή ενώπιον του Amtsgericht Tübingen κατά της γραφής αυτής, ισχυριζόμενος ότι αυτή παραμορφώνει την προφορά του ονόματός του.

11. Το Landratsamt Calw, εποπτεύουσα αρχή στην οποία υπάγεται το Ληξιαρχείο του Altensteig, ζήτησε με τη σειρά του διόρθωση του ληξιαρχικού βιβλίου γάμων έτσι ώστε το ονοματεπώνυμο του ενδιαφερομένου να γραφεί ως Hréstos Kónstantinidés, σύμφωνα με τον κανόνα ISO-18.

3. *Τα προδικαστικά ερωτήματα*

12. Το Amtsgericht Tübingen έκρινε ότι, στο πλαίσιο της διαφοράς, ανέκυπταν προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Βλάπτονται, κατά την έννοια των άρθρων 48, 52, 59 επ. της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, τα δικαιώματα ενός μη μισθωτού ή μισθωτού εργαζομένου πολίτη κράτους μέλους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά παράβαση των άρθρων 5 και 7 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, λόγω του ότι αυτός υποχρεώνεται εντός άλλου κράτους μέλους να δεχθεί, παρά τη δηλωθείσα βούλησή του, την εγγραφή του ονοματεπωνύμου του στα ληξιαρχικά βιβλία της χώρας υποδοχής, κατ' απόκλιση από τη φωνητική γραφή, με τέτοιο τρόπο γραφής, ώστε αυτό να μεταβάλλεται και να παραμορφώνεται κατά την προφορά του·

συγκεκριμένα: λόγω του ότι το ελληνικό όνομα Christos Konstantinidis (άμεση φωνητική μεταγραφή) γίνεται: "Hréstos Kónstantinidés";

2) Παραβλάπτονται κατ' αυτόν τον τρόπο η ελευθερία εγκαταστάσεως και η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που θεσμοθετούνται με τα άρθρα 52, 59 και 60 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας;»

4. *Διαδικασία*

13. Η διάταξη του Amtsgericht Tübingen πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου την 1η Ιουλίου 1991.

14. Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν:

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τους Ernst Röder, Ministerialrat του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομίας, και Claus-Dieter Quassowski, Regierungsdirektor στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον Δημήτριο Ράπτη, νομικό σύμβουλο του κράτους,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον Δημήτριο Γκουλούσση, νομικό σύμβουλο, επικουρούμενο από τον Roberto Hayder, εκπρόσωπο της Νομικής Υπηρεσίας στο Λουξεμβούργο.

15. Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Με απόφαση της 17ης Ιουνίου 1992, το Δικαστήριο ανέθεσε την εκδίκαση της υποθέσεως στο έκτο τμήμα.

II — Περίληψη των γραπτών παρατηρήσεων που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

16. Η *Γερμανική Κυβέρνηση* προτείνει να δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο ερώτημα.

17. Τα δικαιώματα που ο ενδιαφερόμενος έχει δυνάμει της Συνθήκης ΕΟΚ δεν θίγονται από την επίμαχη γραφή του ονοματεπωνύμου του. Η γραφή που πραγματοποιείται σύμφωνα με ορισμένους συγκεκριμένους κανόνες μεταγραμματισμού καταλήγει σε ομοιόμορφα αποτελέσματα ακόμη και αν ο γλωσσικός τομέας είναι διαφορετικός. Πράγματι, αυτή η γραφή εξασφαλίζει ότι η περαιτέρω παράθεση του ονοματεπωνύμου του γίνεται κατά τρόπο ενιαίο σε όλα τα κράτη μέλη που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση. Η Σύμβαση εξυπηρετεί αποκλειστικώς σκοπούς τάξεως, που συνίστανται στο να αποφεύγεται το ίδιο πρόσωπο να έχει διαφορετικά ονοματεπώνυμα στα διάφορα κράτη μέλη.

18. Δεδομένου ότι, στην Κοινότητα, τα ονοματεπώνυμα που προέρχονται από έγγραφα με ελληνικούς χαρακτήρες είναι τα μόνα που πρέπει να παρατίθενται με λατινικούς χαρακτήρες, η διαφορετική μεταχείριση των Ελλήνων υπηκόων σε σχέση με τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών δεν ενέχει δυσμενή διάκριση. Η διαφορά αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς.

19. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει επίσης να δοθεί αρνητική απάντηση. Η ενιαία παράθεση των ονοματεπωνύμων σύμφωνα με κανόνες μιας διεθνούς συμβάσεως εξυπηρετεί τη νομική σαφήνεια και μάλλον διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία παρά την εμποδίζει.

20. Η *Ελληνική Κυβέρνηση* παρατηρεί ότι η χρησιμοποίηση του κανόνα ISO R 843 είχε ως συνέπεια μεγάλος αριθμός Ελλήνων υπηκόων εγκατεστημένων στη Γερμανία να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην κοινωνική ζωή τους. Η Ελληνική Κυβέρνηση θεωρεί τον κανόνα ISO ανεπαρκή και, από πολλές απόψεις, λανθασμένο. Η Ελληνική Κυβέρνηση εφαρμόζει για τη γραφή των ελληνικών επωνύμων και κυρίων ονομάτων με λατινικούς χαρακτήρες τον κανόνα 743 που θέσπισε την 1η Ιουνίου 1982 ο Ελληνικός Οργανισμός Τυποποιήσεως (ΕΛΟΤ). Ο κανόνας ΕΛΟΤ 743 έχει γίνει ήδη αποδεκτός στα πλαίσια του ΝΑΤΟ και των Ηνωμένων Εθνών. Κατά την Ελληνική Κυβέρνηση, ο κανόνας ISO R 843 χρήζει αναθεωρήσεως.

21. Η από τις γερμανικές ληξιαρχικές αρχές εφαρμογή του κανόνα ISO αντί του κανόνα ΕΛΟΤ που χρησιμοποιείται στα έγγραφα που εκδίδουν οι ελληνικές αρχές (όπως είναι για παράδειγμα τα ελληνικά διαβατήρια) παραβλάπτει, από πλευράς των άρθρων 5 και 7 της Συνθήκης ΕΟΚ, τα δικαιώματα που απορρέουν από τα άρθρα 48, 52, 59, 60 επ. Η καταχώριση των επωνύμων και κυρίων ονομάτων σύμφωνα με μέθοδο αφισταμένη της φωνητικής γραφής μπορεί να φθάσει ακόμη και μέχρις αμφισβητήσεως της ταυτότητας των ενδιαφερομένων στο πλαίσιο των συναλλαγών τους, στον τόπο της κατοικίας τους και κατά τη δυνάμει της Συνθήκη ΕΟΚ απόλαυση των ελευθεριών τους.

22. Η *Επιτροπή* αναγνωρίζει καταρχάς ότι μέχρι τώρα δεν υπήρξε, στο εθνικό ή διεθνές επίπεδο, μέθοδος γραπτής παραθέσεως που να εφαρμόζεται ενιαίως ή να είναι νομικώς υποχρεωτική. Δεν υφίσταται καν δεσμευτικός κανόνας στις υπηρεσίες της Επιτροπής που είναι επιφορτισμένες με τις μεταφράσεις.

23. Σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι ο ενδιαφερόμενος εμποδίζεται στην άσκηση του δικαιώματός του της ελευθερίας εγκαταστάσεως. Οι απαντήσεις στα δύο προδικαστικά ερωτήματα μπορούν να ενωθούν υπό την έννοια αυτή. Οι εκδοχές ενδεχομένης προσβολής του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας μπορούν να θεωρηθούν ως δευτερεύουσες.

24. Κατά την Επιτροπή, η ορισμένη γραφή του επωνύμου μπορεί να έχει μεγάλη σπουδαιότητα για την εικόνα του ενδιαφερομένου έναντι των πελατών του. Θα έπρεπε να είναι γνωστό αν ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται από τον νόμο να χρησιμοποιεί τη γραφή του ονοματεπωνύμου του που περιλαμβάνεται στα ληξιαρχικά βιβλία προκειμένου να ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα. Έμμεσες, συγκαλυμμένες ζημίες μπορούν επίσης να προκύψουν από το γεγονός ότι, λόγω της διαφοράς μεταξύ της γραφής του ονοματεπωνύμου τους στα έγγραφα της χώρας καταγωγής τους αφενός και της γραφής — με λατινικούς χαρακτήρες — στα έγγραφα της χώρας υποδοχής αφετέρου, τα πρόσωπα αυτά αντιμετωπίζουν δυσχέρειες διοικητικής ή εμπορικής φύσεως, τις οποίες οι ημεδαποί δεν έχουν.

25. Οι εξαιρέσεις του άρθρου 56 της Συνθήκης επίσης δεν μπορούν να δικαιολογήσουν το να υφίσταται ο ενδιαφερόμενος ζημία κατά την άσκηση του δικαιώματός του εγκαταστάσεως. Πάντως, η Επιτροπή διερωτάται αν το Δικαστήριο έχει πράγματι αρμοδιότητα οσάκις η εθνική κανονιστική ρύθμιση, που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, η επίμαχη ρύθμιση μπορεί να παραβλάψει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας. Η Επιτροπή θεωρεί εν συνεχεία ότι σε όλες τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες ορισμένη προφορά ή γραφή του ονοματεπωνύμου κάποιου ιδιώτη έχουν αναγνωριστεί στο κράτος μέλος καταγωγής του και κατά τις οποίες το ονοματεπώνυμο αυτό πρέπει να τροποποιηθεί στο κράτος μέλος υποδοχής, υπάρχει προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία είναι ασυμβίβαστη προς τα γενικά δικαιώματα της προσωπικότητας.

26. Η Επιτροπή καταλήγει, επομένως, ως εξής:

«1) Ο υπήκοος κράτους μέλους της Κοινότητας μπορεί να βλάπτεται σε σχέση προς τους ημεδαπούς κατά την άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, κατά την έννοια των άρθρων 7, 48 και 52 της Συνθήκης ΕΟΙΚ, σε περίπτωση που, σε άλλο κράτος μέλος, υποχρεούται να γράφει το όνομά του σύμφωνα με γραφή αποκλίνουσα από τη φωνητική τοιαύτη σε τέτοιο βαθμό ώστε η προφορά του ονοματεπωνύμου αυτού να μεταβάλλεται και να παραμορφώνεται οσάκις αποδεικνύεται

— ότι υποχρεούται στη γραφή αυτή του ονοματεπωνύμου του προκειμένου να ασκεί μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα, και να έχει πρόσβαση σ' αυτήν, στη χώρα υποδοχής,

— ότι, επομένως, έχει λόγους να φοβείται την επέλευση πραγματικής και σημαντικής ζημίας όσον αφορά τις βιοποριστικές ικανότητές του,

— ότι πρέπει να αναμένεται ότι θα έχει διοικητικής φύσεως δυσχέρειες λόγω της διαφορετικής γραφής του ονοματεπωνύμου του από τις αρχές της χώρας καταγωγής και από αυτές του κράτους μέλους υποδοχής.

2) Το διοικητικό μέτρο με το οποίο ένα κράτος μέλος επιβάλλει στον υπήκοο άλλου κράτους μέλους της Κοινότητας γραφή του ονοματεπωνύμου του διαφορετική από αυτήν που έχει χρησιμοποιηθεί στη χώρα καταγωγής του ενδιαφερομένου, παραβλάπτει επίσης τα γενικά δικαιώματα της προσωπικότητας που προστατεύονται από το κοινοτικό δίκαιο, εάν το μέτρο αυτό μπορεί να βλάψει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας που διασφαλίζει η Συνθήκη ΕΟΚ.»

P. J. G. Kapteyn

εισηγητής δικαστής